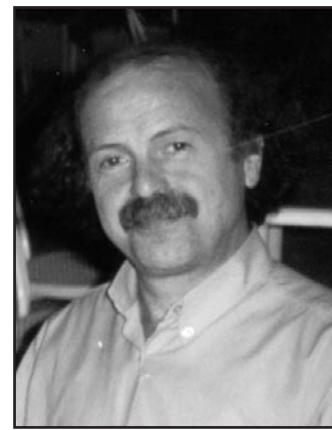


Νοσταλγική αναδρομή

Ταβέρνες και κουτούκια της Λαμίας με μουσικές παρέες



Γράφει ο
Κωνσταντίνος Αθαν. Μπαλωμένος
Φυσικός

Πρόλογος

Η μουσική ήταν πάντα απαραίτητη στις κοινωνικές συγκεντρώσεις των ανθρώπων και δεν νοείται πανηγύρι χωρίς τραγούδι και μουσικά όργανα. Η έκφραση των συναισθημάτων κάποιου σε άλλο άτομο μπορεί να γίνεται είτε μόνο με το λόγο (απλό ή ποιητικό), είτε με τραγούδι. Αυτή τη σύνθεση πέτυχαν με τις καντάδες οι Βενετσιάνοι, που διαδόθηκε στα Επτάνησα και μετά στην υπόλοιπη Ελλάδα. Οι κανταδόροι, πρώτα στους δρόμους κάτω από μπαλκόνια για κάποια κοπέλα και αργότερα σε κάποια μαγαζιά, όταν η παρέα το ζητούσε, εκδίηλυναν το φωνητικό τους χάρισμα στην κοινή ευχαρίστηση.

Στην παρούσα εργασία θα αποδοθούν (α) οι χώροι της Λαμίας, από τα παλιότερα χρόνια, όπου "έβρισκαν στέγη" τέτοιες ομάδες χαρισματικών ατόμων (οι κανταδόροι) και (β) όσα ονόματα αυτών έγιναν δυνατό να καταγραφούν.

Οφείλω να συγχαρώ το καλό φίλο Μπάμπη Μώκο¹, που συνέλεξε αρκετά στοιχεία για το θέμα αυτό.

Κωνσταντίνος Αθαν. Μπαλωμένος,
φυσικός



Η ορχήστρα Φάκη Γκόληφ στο MIAMI

1. Από την επανησιακή καντάδα στην αθηναϊκή - Κανταδόροι

Από το ρήμα cantare (τραγουδώ) προήλθε η λέξη **καντάδα**. Είναι ένα μουσικό είδος (σύνθεση) που αποδίδεται - συνήθως - από έναν άνδρα προς μια γυναίκα, για να εκφράσει τα συναισθήματά του γι' αυτήν. Οι καντάδες είναι δημιούργημα των Βενετών και αναπτύχθηκαν στα Επτάνησα σε συνδυασμό με τα ελληνικά μουσικά ακούσματα. Τη μεγαλύτερη παράδοση στο είδος αυτό έχουν τα νησιά Ζάκυνθος, Κέρκυρα και Κεφαλονιά. Τα άτομα των μουσικών ομάδων λέγονται **κανταδόροι**.

Από το 1863, που έγινε η ένωση των Επτανήσων με την Ελλάδα, η καντάδα πέρασε και στην ηπειρωτική χώρα. Εξέλιξη της επανησιακής παράδοσης είναι η αθηναϊκή καντάδα, που άνθισε στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αι., όταν κορυφώθηκε ο ρομαντισμός του αστικού χώρου (με τραγούδι κάτω απ' τα μπαλκόνια). Μετά, η τέχνη της καντάδας επεκτάθηκε και στην υπόλοιπη Ελλάδα.

Η επανησιακή καντάδα είναι πιο λαϊκή και απαιτεί πολυφωνία (πρίμο, σεκόντο, μπάσο), με τη συνοδεία μαντολίνου και κιθάρας. Αντιπροσωπευτικά τραγούδια είναι: "Απόψε την κιθάρα μου", "Αν' τα παράθυρά σου", "Ύψινα κυρά μου", "Ψαροπούλα", κ.ά. Η αθηναϊκή καντάδα έχει απλή μελωδία, είναι πιο ποιητική και ρομαντική και συνοδεύεται από κιθάρα (πιο σπάνια και μαντολίνου). Δημοφιλή τραγούδια της αθηναϊκής καντάδας είναι: "Ασ' τα τα μαλλιά σου", "Μια παλιά γειτονιά", "Μένω σε κάποια γειτονιά", κ.ά. Σημαντική είναι η συμβολή και του τραγουδοποιού Αττίκ² στο είδος. Πολλά τραγούδια της αθηναϊκής καντάδας πέρασαν μετά στο ελαφρό ελληνικό τραγούδι.

2. Η καλλιέργεια και ανάπτυξη της μουσικής στη Λαμία

Στη διάρκεια του 19ου αι., οι μουσικές επιδράσεις της πρωτεύουσας έφταναν με κάποια καθυστέρηση. Από τη Λαμία περνούσαν κάποιοι πλανόδιοι μουσικοί και στην πόλη άνοιξαν λίγα καφέ-σαντάν. Από το έτος 1909, η εγκατάσταση στη Λαμία της Μαρίας Μπερτόγια, δασκάλας πιάνου με μουσικές σπουδές στην Ελβετία άλλαξε το τοπίο. Παράλληλα ιδρύθηκε και η **Χορωδία Λαμίας** με μάεστρο τον Γιάγκο Κα-

ρατζά και εκλεκτά στελέχη της Λαμιακής κοινωνίας (Βουλγαράκης, Κατράνης, Σαράτσος, Καραφέρης, κ.ά.). Η ίδρυση του **Μουσικού Συλλόγου Λαμίας** καταγράφεται ως σημαντικό βήμα για τη μουσική ανέλιξη.

Νέα πνοή στα μουσικά πράγματα της Λαμίας έδωσε η άφιξη από την Αμερική των αδερφών Νίκου και Φάκη Γκόληφ, με σπουδές στο βιολίι και στο πιάνο αντίστοιχα. Σε συνεργασία με τη Μαρία Μπερτόγια, ιδρύθηκε **Ιδιωτικό Ωδείο στη Λαμία**, με ανάπτυξη της κλασικής και μετά της έντεχνης μουσικής. Στη διάρκεια του Μεσοπολέμου δόθηκαν πολλές συναυλίες από ντόπιους και μετακλητούς καλλιτέχνες.

Το 1938 ιδρύθηκε το **Δημοτικό Ωδείο Λαμίας**, από τη Μαρία Μπερτόγια και το Νίκο Γκόληφ, σε συνεργασία με το Δήμο Λαμίας. Σημαντική ήταν η συμβολή του Μανώλη Καλομοίρη, στην Επιτροπή εξετάσεων (1940) του Ωδείου. Ακολούθησε η Κατοχή με τις επιπτώσεις της. Από Ιταλούς έγινε το κέντρο ΜΙΑΜΙ μέσα στην Κατοχή. Λειτουργήσε στα επόμενα χρόνια, με ορχήστρα του Φάκη Γκόληφ.

Τη δεκαετία του '30, είχαν δημιουργηθεί ομάδες φιλόμουσων της καντάδας (κυρίως της αθηναϊκής) από καλλιφωνα άτομα, που συνοδεύονταν από μουσικά όργανα (κυρίως κιθάρες και σπανιότερα από πνευστό όργανο). Αυτοί σύχναζαν σε στέκια, όπως το "καφενείο των μουσικών" στην πλατεία Λαού, στο σαλόνι του ξενοδοχείου "Ακταίων" και σε ταβερνάκια όπως η "Άνοιξις" (στη γωνία των οδών Υψηλάντου και Μακροπούλου), του Ηρακλή Τσαούση (στην οδό Διάκου), κ.ά. Πολύ γνωστό ήταν το δίδυμο Κων/νου Ορφανόπουλου - Στέφανου Χριστίδη, με κιθάρα και τραγούδι. Συμμετείχε ενίοτε και ο (μετά μεγάλος) βαρύτονος Ντίνος Εγκολφόπουλος.

Μεταπολεμικά αναδείχθηκαν οι Κων/νος Τρωγάδης και Ντίνος Εγκολφόπουλος, μεγάλοι tenors, με ελληνική και παγκόσμια καριέρα.

Το 1960 ήρθε στη Λαμία ο μουσικός Αλέξανδρος Αινιάν (1907-1983), με δικό του πρωτότυπο σύστημα διδασκαλίας της μουσικής, το οποίο ονόμαζε "**Σχολή Αινιάν**", που κάλυπτε όλα τα μουσικά αντικείμενα και τεχνικές, όπως σολφέζ, κλίμακες, συγχορδίες, αρμονία και αντίστιξη. Ίδρυσε τη Δημοτική Χορωδία Λαμίας, με καλλιφωνα παιδιά της περιοχής. Με τη νεοσύστατη "**παιδική χορωδία Λαμίας**", το 1960 κέρδισε την 2η θέση στον παγκόσμιο διαγωνισμό χορωδιών στο Arezzo της Ιταλίας! Το 1964 με τη "**Συμφωνική Ορχήστρα Πνευστών και**

Χορωδίας" του Δημοτικού Ωδείου Λαμίας στο ιστορικό θέατρο "Ακροπόλ" της Αθήνας, απέσπασε εξαιρετικές κριτικές. Δεν υπήρξε συνέχεια.

3. Χώροι εστίασης (ταβέρνες) στην προπολεμική Λαμία

Από το 1834, στα χρόνια του Όθωνα, που η Αθήνα έγινε πρωτεύουσα της χώρας, η βαυαρική αυλή έπινε μπίρα, ενώ ο λαός έπινε ρετσίνα. Στις ταβέρνες υπήρχε μόνο κρασί. Τα εδέσματα παρασκευάζονταν στον ίδιο χώρο με τους θαμώνες, μέσα σε ατμόσφαιρα πνιγμένη³ από την "**κνίσσα του ψησίματος**".

Στις δεκαετίες που ακολούθησαν και μέχρι σήμερα, η ταβέρνα είναι χώρος κεφιού, διασκέδασης, χαράς. Με εξαίρεση τα τοπικά πανηγύρια, που γίνονταν μια φορά το χρόνο, ακόμα και οι υπόγειες ταβέρνες έβγαζαν το αναγκαίο συναίσθημα⁴, που συχνά κορυφωνόταν με το χορό. Μέχρι το 1922 στις ταβέρνες έπαιζαν δημοτικά τραγούδια. Στο Μεσοπόλεμο οι Μικρασιάτες έφεραν το ρεμπέτικο.

Όμως παράλληλα, σε υπαίθριους κυρίως χώρους, όπως στα Πηγαδούλια της Λαμίας άνθισε και η αθηναϊκή καντάδα. Να αναφέρουμε ως παράδειγμα το καλλιφωνα ζευγάρι Στέφ. Χρηστίδη - Κων. Ορφανόπουλου με τη συνοδεία κιθάρας που ήταν περνώνιο συνήθως στο κέντρο "Άνοιξις", όπου συμμετείχε ενίοτε και ο - αργότερα - μεγάλος Λαμιώτης tenor Ντίνος Εγκολφόπουλος.

Ακολουθούν κάποια στοιχεία⁵ για τις ταβέρνες, κουτούκια, εστιατόρια ή κέντρα διασκέδασης της Λαμίας στα προπολεμικά χρόνια. Πιθανή (αλλά αθέλητη) παράλειψη κάποιου, as είναι συγχωρητέα:

1. Ταβέρνα του **Φλέγγα**: Στην αριστερή γωνία της οδού Ρήγα Φεραίου και πλατεία Πάρκου. Μετά την ανέλθσαν οι Αφοί Φούρλα.
2. Ταβέρνα των Ηλία Πούλη - Γιάννη Δερματά στην οδό Όθωνος 3-5.
3. Εστιατόριο "**Εθνικόν**", του Ανάργυρου Γ. Τριανταφύλλου, στην οδό Όθωνος 2. Μετά ήταν Εστιατόριο των Βάγια Πλάκα και Ιωάννη Παπαιωάννου. Δίπλα, έγινε άλλο Εστιατόριο των Ευθυμίου Τριανταφύλλου - Κορτέση - Κάκκου,
4. **Οινομαγειρείο** του Κων. Στριφτού. Ήταν στη γωνία των οδών Καλύβα-Μπακογιάννη και Ροζάκη - Αγγελή, απέναντι απ' το ποτοποιείο Γεωρ. Μπούτλα.

5. **Οινομαγειρείο** του Δημητρίου Τραχανά, στην οδό Καλύβα-Μπακογιάννη, μετά το μνημείο Αθαν. Διάκου.
6. **Οινομαγειρείο** του Ασημακόπουλου (δίπλα στο προηγούμενο)
7. **Εστιατόριο** του Γεωργίου Πιπεράκη. Ήταν στην πλατεία Πάρκου και στην αρχή της οδού Κολλοκοτρώνη, στα δεξιά.
8. **Ταβέρνα** Αθανασίου Ζέρβα, στην βόρεια γωνία της οδού Κολλοκοτρώνη και το στενάκι, που καταλήγει στην οδό Αγ. Νικολάου.
9. **Ταβερνάκι** Ηρακλή Τσαούση στην οδό Διάκου νότια γωνία με οδό Κολλοκυθά.
10. **Μπακαλοταβέρνα** του Τζανέτα, στη βόρεια γωνία των οδών Διάκου και Χαντζοπούλου.
11. **Οινομαγειρείο** Φούντας, στην αρχή της οδού Καραϊσκάκη, δεξιά μετά την οδό Ροζάκη-Αγγελή.
12. **Ταβέρνα**: Γεώργιος Μαθισόβας, στην οδό Καραϊσκάκη,
13. **Οινομαγειρείο**: Τριανταφύλλου - Συργουνιώτης, στην οδό Καραϊσκάκη, δίπλα στο προηγούμενο.
14. **Οινομαγειρείο**: Νικόλαος Μαρούγκας, στην οδό Καραϊσκάκη, δίπλα στο προηγούμενο.
15. **Ψησταριά**: Ηλίουπουλος, στην οδό Καραϊσκάκη, δίπλα στο προηγούμενο.
16. **Οινομαγειρείο «Καναρινία»**: ... στην οδό Καραϊσκάκη, δίπλα στο προηγούμενο.
17. **Οινομαγειρείο (ταβέρνα)**: Ιωάννης Κατσαρός, στην οδό Καραϊσκάκη αριστερά, στη μέση του τετραγώνου μεταξύ των οδών Ροζάκη-Αγγελή και Κουνουήνη.
18. **Οινομαγειρείο**: Καϊμάκης Βασιλείος, στην οδό Καραϊσκάκη λίγο μετά τον προηγούμενο.
19. **Καμπαρέ** του Χρόνη Χρυσούλη⁶ Επάνω (στο ανώγειο) ήταν οίκος ανοχής., στην οδό Καραϊσκάκη δεξιά, μετά την πλατεία Λαού.
20. **Καμπαρέ «Ο μαύρος γάτος»** του Βασιλ. και Γεωργ. Γάτου, δίπλα στο προηγούμενο.
21. **Καφενείο** με όργανα (ήταν στέκι των **οργανοπαϊχτών ή μουσικών**), στην πλατεία Λαού, στα βόρεια δίπλα στο ξενοδοχείο Εμπορικών, που ήταν δίπλα στα σκαλάκια.
22. **Εστιατόριο** Δημητρίου Μπιλάλη, στη νότια πλευρά της πλατείας Λαού.
23. **Ταβέρνα**: Κώστα Τσολλάκη, στο στενό της οδού Ανδρούτσου αριστερά.
24. **Ουζερί**: Ζαβακόπουλος (στις 7 βρύσες), δίπλα στο προηγούμενο.
25. **Καφέ - ουζερί**: Τασόπουλος στο στενό της οδού Ανδρούτσου, στα δεξιά.
26. **Καφέ - ουζερί**: Σούλης,
27. **Καφέ - ουζερί**: άγνωστο, δίπλα στο προηγούμενο.
28. **Εστιατόριο**⁷ "**ΗΛΥΣΙΑ**", Κωνσταντίνου Τσορού, στην πλατεία Ελευθερίας, ανατολικά.
29. **Εστιατόριο** Στρατή Αφεντούλη⁸, στα σκαλάκια (οδός Ναυαρίνου).
30. **Οινομαγειρείο**: Κων. Στριφτός, στην ανατολική γωνία των οδών Ροζάκη-Αγγελή με Καλύβα - Μπακογιάννη.
31. **Ταβέρνα**: Ζησίμου, στην οδό Ροζάκη-Αγγελή, δεξιά κατεβαίνοντας.
32. **Εστιατόριο**: Ντάληα, στην πλατεία Πάρκου, ανατολική γωνία με οδό Δροσποπούλου (δίπλα στο Στεφάπουλο).
33. **Ταβέρνα** Παναγ. Κατσιμάδη, στο υπόγειο, της οδού Γκουαλέν 5 (μετονομάστηκε σε Βενιζέλου). Ο Κατσιμάδης είχε κτήμα με αμπέλι στη Νέα Άμνηλιαν.
34. **Εστιατόριο** Ιωάννη Τσαπάρα, στην ίδια οδό, στα

συνέχεια στη σελίδα 8



συνέχεια από τη σελίδα 7

- δεξιά, μεταξύ των οδών Πατρόκλου και Έσθιν.
- 35. Μπακαλοταβέρνα:** Ζυγούρη, στη δυτική γωνία της οδού Γκουαλνέν με την οδό Αβέρωφ.
- 36. Ουζερί:** Μισιρήλης (ή Μισερήλης), στην οδό Σατωβριάνδου 6-8.
- 37. Εστιατόριο:** Ζάχου Παπαγιάννη, στην οδό Καποδιστρίου 3, από τα καλά της Λαμίας.
- 38. Μικρό κρασοπωλείο** του Δημητρίου Γ. Κράνα στην οδό Αθηνών 96. Μετά το ανέλαβε ο γιος του Ιωάννης κι έγινε ψητοπωλείο.
- 39. Καφενείο-ταβέρνα** του Κων/νου Ντινόπουλου, στην οδό Αθηνών 102 (απέναντι από τον Ι.Ν. της Αγίας Παρασκευής στη Νέα Αμυληανη). Μετά, το λειτούργησε και ως κοσμικό κέντρο ο γιος του Γεώργιος Ντινόπουλος, με μεγάλη επιτυχία.
- 40. Εξοχικό Κέντρο "Η Άνοιξις",** στη γωνία των οδών Υψηλάντου και Μακροπούλου.
- 41. Εξοχικό Κέντρο «Ολύμπια»** (απέναντι από την «Άνοιξη»), στην οδό Υψηλάντου.
- 42. Καφέ – ουζερί** των Αφών Μεργιά. Ήταν στη γωνία των οδών Θεμιστοκλέους και Συγγρού.
- 43. Μπακαλοταβέρνα** του Ζυγούρη, Ήταν στη δυτική γωνία των οδών Αβέρωφ και Βενιζέλου.
- 44. Ξενοδοχείο «Ακταίων»,** ιδιοκτησίας Τελώνη, στην οδό Μάρκου Μπότσαρη, επάνω από τον Σ.Σ. Λαμίας. Στο μεγάλο σαλόνι του είχε και πιάνο και γίνονταν δεξιώσεις. Επίσης παρέες της προπολεμικής ελίτ της Λαμίας, με μουσικά ενδιαφέροντα έκαναν βραδινά (soirees) μεταξύ τους με κιθάρες και καντάδες (περίοδος Μεσοπολέμου).
- 45. Μπακαλοταβέρνα** του Μπελημέρη, στην οδό Εκκλησιών (περιοχή Αγ. Θεοδώρων).
- 46. Μπακαλοταβέρνα** Ρήγας – Παπαρηγόπουλος, στην οδό Εκκλησιών (περιοχή Αγ. Θεοδώρων). Είχε και βαρέλια με κρασί, όπου τα πίνανε συνήθως χωρίς μεζέ (ξεροσφύρι).
- 47. Μπακαλοταβέρνα** του Παναγιώτη Μπουκουβάλα. Με βαρέλια (δίπλα από την προηγούμενη).

4. Κουτούκια και ταβέρνες με καλλιφωνες παρέες και μουσικά όργανα

Από το βιβλίο με τίτλο: "Ναι, είναι παυσίλυπα ... (Μαγιά και Μαγεία ...)", του Μπάμπη Κ. Μώκου, αντλούμε ενδιαφέροντα στοιχεία για τους χώρους εστίασης της Λαμίας, μερικοί από τους οποίους ήταν επιβεβαιωμένα στέκια από καλλιφωνα άτομα (τροβαδούρους) κι έδιναν ιδιαίτερο χρώμα σ' αυτά. Συνοδεύονταν από μουσικά όργανα (έγχορδα). Στα δοθέντα στοιχεία έχουν γίνει συμπληρώσεις και κάποιες διορθώσεις, όπου έπρεπε. Ακολουθούν αμέσως (σε αλφαβητική σειρά):

"Ο Άν Γιάννης": Ήταν ταβέρνα των αδελφών Καραδήμα (Μηνάς, Τρύφωνας και Χρήστος). Ο Χρήστος ήταν η ψυχή της ταβέρνας, ελκυστικός μποέμ τύπος στις παρέες, κιθαρωδός και τροβαδούρος. Το φωνητικό δίδυμο Χρήστου Καραδήμα και Αθανασίου Τσαντήλα (ή Τατάκια) ήταν ανενανόλητο.

"Ο Αιγινίτης": Λαϊκό ουζερί-ταβερνάκι στην οδό Εκκλησιών. Πελάτες ήταν εργάτες της περιοχής. Φτηνό μαγαζί για ξεροσφύρι και ελαφίστο μεζέ. Άλλες ονομασίες του ήταν "Χρυσοπέταλο" και "Κοκκινιά".

"Η Άνοιξις": Από το 1938 λειτούργησε η ταβέρνα "Άνοιξις" και μέσα στην Κατοχή, παρά τις δυσκολίες. Οι πελάτες ήταν ντόπιοι κυρίως μερακλήδες. Λειτούργησε μέχρι το 1962 από τον Κώστα Σακελλάρη. Μετά την ανέλαβε συγγενής του μέχρι το 1980 που τελικά έκλεισε. Ο Κ. Σακελλάρης άνοιξε άλλη ταβέρνα με το όνομα "Κεμάλ" στο 16ο χμ. Λαμίας-Δομοκού, κοντά στο εξωκλήσι Αγία Αικατερίνη, που έγινε περιώνυμο και σταματούσαν πολλά αυτοκίνητα.

Η ταβέρνα είχε ποιότητα και ποικιλία. Εκτός από τα ψητά, της ώρας, το κοκορέτσι και το σπληνάντερο (τα Σαβατοκύριακα) ως σπεσιαλιτέ είχε και το μπριζέ, δηλ. κρέας μοσχάρι ψημένο στη λαδόκολλα, σε φέτες. Επίσης ήταν οι "ξαπλωτοί παπάδες" (όπως τους ονόμαζε αστεία), ένα είδος μελιτζάνας ιμάμ.

Από τις πολλές παρέες που έρχονταν στην "Άνοιξη", ξεχώριζε αυτή που αποτελούσαν ο Κώστας Ορφανόπουλος (παρτσούκλι "Χρυσός", και φορούσε πάντα παπιόν), ο Γιάννης Τασούλας και ο Στέφανος Χρηστίδης, με τις κιθάρες και τα τραγούδια τους. Άλλες παρέες περιλάμβαναν τα ονόματα Αθαν. Τσαντήλας, Γκίκας, Ι. Ελσασώνας, άγγελος Τσαντήλας (ή Τατάκιος), κ.ά.

Νοσταλγική αναδρομή

Ταβέρνες και κουτούκια της



Εξοχικό Κέντρο "Η Άνοιξις"

"Ο Αντωνόπουλος": Ωραίος χώρος για παρέες και χορωδιακές παρέες, θαυμάσιο στέκι για καλλιφωνους. Θαμώνες ήταν ο Κ. Ορφανόπουλος, Ευάγ. Κουτσοχιώνης, Γ. Αρβανιτάκης και Στέφ. Χρηστίδης με μαντολίνο. Ποιοτικό μαγαζί της Λαμιώτικης "υψηλής" κοινωνίας.

"Η Αρζεντίνα": Κοσμικό κέντρο και ταβέρνα του Αλέκου Νταρλαδήμα στην πλατεία-κεντρικό δρόμο στο Παγκράτι Λαμίας, Βοηθούσε και η γυναίκα του Ντία. Συνέχισαν τη λειτουργία του ο γιος τους Γιάννης και μετά ο εγγονός Αλέξανδρος. Οικογενειακή ταβέρνα από τη δεκαετία του 1950-60 περίπου. Όλη η Λαμία έχει περάσει από αυτήν. Θαμώνες ήταν οι: Αθ. Τσαντήλας, Γκίκας, Αθ. Σαρηνιάννης, Μιχ. Κουκουμπάνης, Φαρόπουλος, Γ. Τσιλητής, Αλέκος Αργυρίου, Γιάννης Αργυρίου, Μιχ. Ζαχαρίας (Βασιλιάς) και ποδοσφ. Ομάδες της Λαμίας μετά από νίκες.

"Ο Ασημάκης": Στην οδό Καλύβα-Μπακογιάννη, δίπλα στο μνημείο του Διάκου ήταν η λαϊκή ταβέρνα (σε παλιά καρβουναποθήκη). Ο Ασημάκης είχε 7 παιδιά!

"Τα αστερία": Ταβέρνα-κοσμικό κέντρο του Γιάννη Παπαθανασίου στην οδό Λαρίσης. Από τις καλύτερες της Λαμίας. Συμμετείχαν και τα 2 παιδιά του (Άρης, Δημήτριος) που έγιναν επαγγελματίες και στη συνέχεια. Ήταν βασικό στέκι των κιθαρωδών και καλλιφωνων της πόλης.

"Ο Αφεντούλης": Πολύ καλή ταβέρνα, με καλό κρασί από τη Γραβιά και τον Άγιο Χαράλαμμο (Λιαπάτα) με λογικές τιμές. Πελάτες του ντόπιοι κυρίως και επισκέπτες. Είχε πινακίδα που έγραφε *"Οινομαγειρείον δια τους πτωχούς"*! Ήταν του Νίκου Φούντα, μαζί με τα 5 παιδιά του. Πριν από τον "Αφεντούλη" είχε άλλη ταβέρνα στην οδό Καραϊσκάκη.

"Ο Γελοούμενος": Εκεί όπου είναι το ξενοδοχείο ΔΕΛΤΑ, στην αρχή της οδού Καποδιστρίου, ήταν η λαϊκή ταβέρνα του Γελοούμενου, σε μικρή απόσταση από αυτήν του Πέρρου.

"Ο Γιαμπανάς": Ουζερί-ταβέρνα του Χρήστου Γιαμπανά, στην πλατεία Λαού. Οι ταξιτζήδες ήταν συνήθεις πελάτες του.

"Ο Γκιάτας": Ήταν απέναντι από το κέντρο "Άνοιξις" του Σακελλάρη. Ήταν σε καίρια θέση και στέκι πολλών καλοφαγάδων θαμώνων και τροβαδούρων.

"Ο Γκιζάρης": Στην οδό Εκκλησιών, στα σκαλιά. Δούλευε κυρίως το καλοκαίρι. Ταβέρνα του Τάσου Γκιζάρη με τη βοήθεια της σύζυγου του Αμαλίας. Έγιναν μεγάλες κρασοκατανυξεις, μέχρι πρώιμα αυτοδίδακτους μουσικούς και με συνηθισμένους θαμώνες τους: Στάθη Δαουκλή, ζωγράφου Ν. Πηλυτζανόπουλο, Αθ. Κούρτη, Ν. Μπαμπουκλή, Ζ. Σώσκας, Γ. Βαφειάδης, Στ. Σουλίου, Μιχ. Καραγιαννίδης, Ι. Κριαράς, Αθ. Μούρτζος (φούρναρης),



Κ. Σακελλάρης στην "Άνοιξη"

Αθ. Τζουραμάνης, κ.ά. Στο τραγούδι, βασικός ήταν ο Στέφανος Χρηστίδης.

"Ο Γκουγκούνης": Ζυθισιατόριο του Χρήστου Γκουγκούνη (ή Τυφλήτη), που είχε μεγάλη μυωπία. Ήταν ταβέρνα-ζυθισιατόριο στην οδό Καποδιστρίου 3 ή 5.

"Ο Γοργοπόταμος": Μετά το εκκλησάκι του Αγίου Τρύφωνος, όπου ήταν τα ψυγεία Ηλίουπουλου, λειτούργησε κάποιο χρονικό διάστημα.

"Ο Γώγος" ή "Τα καλάμια"¹⁰: Επώνυμη ταβέρνα στην οδό Κοραή, του Ηλία Γώγου. Είχε εντυπωσιακή είσοδο με βαρέλι κρασιού. Σέρβιρε ποικιλίες με κρέας σε πηλίνα τσουκάλια. Ήταν στέκι πολλών τροβαδούρων της πόλης. Ως μεγαλύτερο τροβαδούρο της Λαμίας αναφέρουν τον Θανάση Τσαντήλα. Η ταβέρνα μετά από χρόνια μεταφέρθηκε σε παλιό νεοκλασικό κτήριο στην πλατεία Λαού, στην ομώνυμη οδό με τα σκαλιά. Στη συνέχεια για αρκετά χρόνια στον ίδιο χώρο λειτούργησε το Μεζεδοπωλείο **"Εν Αριστοτέλους"**, των Βασίλη Παγώνη και Δημήτρη Καννιά. Το κτήριο αγοράστηκε από τον Δήμο Λαμιών και σήμερα στεγάζει το Μουσείο Εθνικής Αντίστασης.

"Ο Διαμαντής": Του Θανάση Διαμαντή στο χωριό Κόμμα Λαμίας. Επώνυμη ταβέρνα, δροσερή γνωστή για τα ψητά και τις σαλάτες της.

"Ο Διαμαντόπουλος": Μικρό ταβερνάκι στην οδό Όθωνος, επάνω από την παλιά Δημοτική Αγορά, με καλό κρασί. Ο Γεώργ. Διαμαντόπουλος ήταν δεξιότεχνος στην κιθάρα και στις χαβήγιες¹¹.

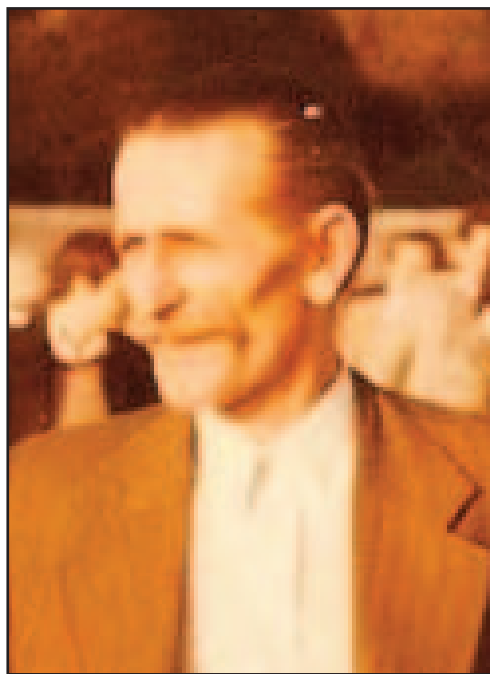
"Ο Διόνυσος": Ήταν στην περιοχή Αραπόρεμα, πίσω από τους μύλους Μουζέλη. Αφεντικό ήταν ο Ανδρέας Αναγνωστόπουλος. Φωνητικά και όργανα κατά διαστήματα απέδιδαν οι Ντίνος Μιχαήλ, Γεώργ. Μελεμενής, Ανδ. Βάγιας, Τάκης Καρακώστας, Θέμης Μπαλαφούτης, κ.ά.

"Ο Δούκας": Ωραίο και προσεγμένο κουτούκι στην οδό Όθωνος. Λειτουργούσε από τη μεταπολίτευση (35 χρόνια και πλέον). Από το 2010 μετατράπηκε σε μικρομπακάλικο. Δίπλα ήταν το πρακτορείο της Πελασγίας και είχε ως πελάτες τους ταξιδιώτες.

"Του Ηλίουπουλου": Στα στενά της οδού Καραϊσκάκη δίπλα στα "Καναρινία" του Καπετανάκη.

"Ο Κάιλας": Λαϊκή ταβέρνα στα στενά της Λαμίας, στις Επτά Βρύσες. Ήταν ένα άτυπο γραφείο ευρέσεως εργασίας για δουλειές ημέρας. Κεντρικό πρόσωπο της ταβέρνας ήταν ο Καϊσιώτης. Τον πατέρα του τον φώναζαν «Τσουλή».

"Η Καλύβα": Κέντρο διασκέδασης και ταβέρνα με ποιοτικό φαγητό στην οδό Τυμφορτσίου 6, με θέα ανατολικά στην πόλη. Λειτούργησε από τη δεκαετία του '80, από τους αδελφούς Αυγέρη (Γεώργιο, Ηλία και Σωτήρη).



Ηλ. Μαυρογόνατος

"Τα καναρινία": Ταβέρνα του Καπετανάκη, στα στενά της οδού Καραϊσκάκη. Σέρβιρε και εδέσματα με εντόσθια, κοιλίτσες, κλπ. Οι παλιότεροι έλεγαν "για τα μπατίρια".

"Καραγιαννίδης": Ήταν του Κώστα Καραγιαννίδη, με βοηθό τη γυναίκα του Βάγια. Ταβέρνα στην οδό Ησαΐα, που είχε τους καλύτερους κεφτέδες της Λαμίας.

"Ο Καραχάλιος": Περιποιημένο οινομαγειρείο του Κωνσ. Καραχάλιου, στην οδό Χατζάκου. Είχε σπιτικούς μεζέδες και καλό κρασί.

"Ο Κατοσταράκης": Κουτούκι του Δημ. Βασιλείου.

"Ο Κεμάλ": Στο 20ό χμ. Λαμίας-Δομοκού, κοντά στην Αγία Αικατερίνη, ήταν η ταβέρνα του Γιάννη Σακελλάρη (που είχε την ταβέρνα "Η Άνοιξις", στη Λαμία). Το άλλο του όνομα (παρτσούκλι) ήταν Κεμάλ, με βοηθό το γιο του Γεώργιο. Προηγούμενος ιδιοκτήτης της ταβέρνας ήταν ο Μπαμπανέστης. Ήταν στέκι για τους περαστικούς της διαδρομής και τους χιονοδρόμους¹² το χειμώνα.

"Ο Κολοφωτιάς": Ταβέρνα στη οδό Αχιλλέως. Θαμώνες ήταν ο Παν. Γαληρόπουλος, Μιχ. Κουκουμπάνης, Κ. Ορφανόπουλος, Περ. Νέσσης, Αθαν. Τσαντήλας, κ.ά.

"Τα Κρεμμύδια": Ταβερνάκι-ουζερί της Ειρήνης, στο Ισιδάκι.

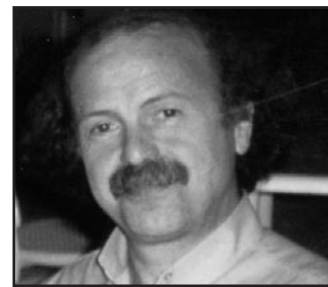
"Ο Κουμαρτσιώτης": Οινόπαντοπωλείο στην οδό Λεωνίδου, πριν τις σιδηρ. γραμμές. Ήταν τα αδέρφια Τάσος και Γεώργιος Κουμαρτσιώτης. Ο Τάσος ήταν πάντα στο μαγαζί. Ο Γεώργιος ήταν τύπος μποέμ και είχε το παρτσούκλι Μανιάτης. Σύχναζε και σε άλλες ταβέρνες και ουζερί.

"Τα κουνέλια": Οικογενειακή ταβέρνα στη Νέα Αμυληανη (οδός Αθηνών 102) του Γιώργου Κ. Ντινόπουλου, με βοηθό τη σύζυγό του Ιουλίτσα. Πικάντικο μεζέδες και αγνή ρετσίνα. Αναφέρεται¹³ η 6μελής παρέα του Θανάση Τσαντήλα, με τους Κ. Γεωργιολά, Γ. Γεωργιολόπουλο, Δημ. Κρανιώτη, Β. Τρίγκα και Στάθ. Νικολάου. Δίπλα σε άλλη παρέα ο μύστης της πενιάς κιθαρωδός Αλέκος Νούλλας. Η πρώτη παρέα κέρασε την άλλη. Ο Θανάσης Τσαντήλας είχε την κιθάρα του στο πορτ-μπαγκάζ του αυτοκινήτου του.

"Του Λιάκου": Στην πλατεία Λυγαριάς ονομαστή ταβέρνα με πλούσιο μενού σε ψητά, σαλάτες και κρασί. Έργο της Μαρίας Λιάκου. Φιλοξένησε και παρέες με μουσικές και φωνητικές δημιουργίες. Συχνές παρουσίες ήταν του γιατρού Ντίνου Μιχαήλ, Γιώργ. Μελεμενής, Νικ. Σολωμού, Ανδ. Βάγια, Μπάμπη Μώκου, Κ. Καρακώστα, Ι. Τσεκούρα, κ.ά. Ενώτε πήγαιναν οι γιατροί Κων. Χαντζής, Νικ. Τσώνης και Θέμης Μπαλαφούτης. Έπαιζαν και τραγουδούσαν κυρίως έντεχνα, λαϊκά και λίγα ρεμπέτικα. Ήταν η μεγαλύτερη μουσική παρέα στην πόλη, με βασικό πρωταγωνιστή



Λαμίας με μουσικές παρέες



Γράφει ο
Κωνσταντίνος Αθαν. Μπαλωμένος
Φυσικός



Το οινομπακάλικο Κ. Συνοδινού



Η είσοδος



Ταβέρνα "Το απτάλικο"



Ταβέρνα "Η ρεζέρβα"



Η ταμπέλα



Η ταμπέλα-φίρμα

στή το Γιώργο Μεγαλιό¹⁴ (1947-2011), με τη φυσική αρμονία.

"Τα λουλούδια": Δίπλα στον Ι.Ν. Αγ. Αθανασίου στα Γαλανεία. Είχε γύρω αυτή με πολλά λουλούδια. Κοσμική ταβέρνα και οικογενειακό στέκι των Λαμιωτών. Είχαν εμφανιστεί εκεί και τραγουδούσε κάποια σπουδαία ονόματα της εποχής, όπως π.χ. η Μαριάννα Χαντζοπούλου (θυμάται ο Γιώργος Μελεμενής).

"Του Μαλάμου": Ήταν μπακαλοταβέρνα στην αρχή της οδού Καραϊσκάκη. Δίπλα ήταν το Βιβλιοχαρτοπωλείο Αναγνωστόπουλου.

"Ο Μαλίσσος": Στην οδό Καραϊσκάκη, στα στενά, πίσω από τις Εφτά Βρύσες ήταν η απλή φτωχική ταβέρνα. Είχε μετακινούμενη ψησταριά με κοκορέτσι και σπληνάντερο, που το σέρβιρε στη λαδόκολλα.

"Ο Μανιαμούνας" ή **"Χήρα"**: Ήταν υπόγειο, με είσοδο δίπλα από το Βιβλιοχαρτοπωλείο του Βασ. Μωρίκη, στην οδό Βενιζέλου. Την είχε η Τασία, δυναμική και όμορφη γυναίκα. Επόμενος ιδιοκτήτης ήταν ο Ιωάν. Τσαπάρας. Κάποιες μέρες έπαιζαν τραγούδια, κυρίως με κλαρίνο. Στους πιστούς θαμώνες ήταν ο Αργ. Κοτρωινιάς από το Μοσχολάρι.

"Ο Νάκος Μαρούγκας": Παλιό εστιατόριο-ταβέρνα της Λαμίας. Είχε ποιοτικό φαγητό και εξαιρετικό κρασί.

"Ο Μαυρογόντος" ή **"Ψαλίδας"**: Στην οδό Σεφέρη στη Μεγάλη Βρύση, από τη δεκαετία του '60 ο Ηλίας Μαυρογόντος λειτούργησε την ταβέρνα. Σέρβιρε τα ψητά σε λαδόκολλα και τα έκοβε με μια μεγάλη ψαλίδα (αυτές που κούρευαν τα πρόβατα). Πολύ καλή ταβέρνα, με παρείστικες μουσικές συντροφίες. Μετά την ανέλαβε ο γιος του Δημήτριος (1955-2024), μέχρι που τελικά έκλεισε.

"Ο Μαυροσκούφης": Στην οδό Μακροπούλου. Ιδιοκτήτης ήταν ο Ηλίας Μαυροσκούφης, κλασικός τύπος ταβερνιάρη, με μεγάλη προτίμηση των ταβερνολώνων. Σύχναζαν παρέες με τους Τάκη Αλεξίου ή Βλάχο, Γκίκα, Δαουκλιώτη, Γ. Λεπούδα, Τάκη Πρέντζα, Γ. Τσιλάκη, Αθαν. Τσαντήλα (μεγάλο τροβαδόуро) και τον ομώνυμο ξάδερφό του Αθαν. Τσαντήλα (ή Τατάκια).

"Το Μιαμί": Ταβέρνα στο Κόμμα Λαμίας. Ήταν του Μήτσου (επωνομαζόμενος Νταγιάν) επειδή ήταν τυφλός από το ένα μάτι.

"Ο Μπαϊζάνος": Ταβέρνα στην οδό Ρήγα Φεραίου των αδελφών (Σωκράτη & Δημητρίου) Μπαϊζάνου από τη δεκαετία του '30. Είχε μεγάλη κίνηση.

"Ο Μπελεμέμης": Στην οδό Εκκλησιών (περιοχή Σηα). Από τα προπολεμικά χρόνια ήταν μικρή μπακαλοταβέρνα, με βαρέλια, όπου – συνήθως – τα πίνανε χωρίς μεζέ (ξεροσφύρι).

"Ο Μπιλάλης": Παλιό εστιατόριο-ταβέρνα, με με-

γάλα δρύινα βαρέλια.

"Ο μποέμ": Ταβέρνα του Μαθέ, απέναντι από την "Ανοιξη". Είχε δροσερή αυλή με πεύκα.

"Ο Μυλωνάς": Κι αυτή ήταν στην οδό Εκκλησιών, καλύτερη ταβέρνα, που διέθετε και γραμμόφωνο!

"Ο Νταρλαδέμας": Μικρό οινομπακάλικο στα Καλύβια Λαμίας. Συνήθεις θαμώνες Γ. Καμνής, Αγ. Αλεξανδρής (ταζιτζής), Κλεφτογιάννης, κ.ά.

"Ο Παπαγιάννης": Στην οδό Καποδιστρίου, Λαϊκό και καθαρό μαγειρείο, με μεγάλη κίνηση.

"Ο Πέρρος": Στην αρχή της οδού Ησαΐα, με πολλή πελατεία. Έπαιρνε λίγες προμήθειες και τα φαγητά τελείωναν νωρίς. Ήταν ταβέρνα του Σταύρου Πέρρου (του είχαν δώσει το παρατσούκλι τσιφούτης).

"Το Πολυτεχνείο": Του Πασαλή.

"Ο Πούλος": Στην οδό Όθωνος 3, όπου σήμερα είναι το Επιμελητήριο Φθιώτιδας, δίπλα στο φούρνο των Μωρίκη-Φράγκου, ήταν η πασίγνωστη ταβέρνα του Θεόδ. Πούλου. Σέρβιρε πατά και μοσαροκεφαλή. Δίπλα ήταν βαρέλια με κρασί.

"Τα πράσινα": Ωραία ταβέρνα του Κώστα Τζούνη, στην στροφή για το γήπεδο της οδού Σταδίου (τώρα Ευστ. Μαλαμίδα), απέναντι από του "Χαβερέ".

"Ο Ρήγας": Στην περιοχή του Σηα μαχαλά (οδός Εκκλησιών). Ονομαστή κραστοταβέρνα, που μετά τον πατέρα την ανέλαβε ο γιος του. Στην Κατοχή, μαγειρεύε ως κουνέλι που έφερε Ιταλός κι έφαγαν όλοι. Μετά αποκαλύφθηκε ότι ήταν γάτα. Πέρασαν και παρέες με καλές φωνές και συνοδεία οργάνων, όπως οι Γ. Μελεμενής, Γ. Μεγαλιός, κ.ά.

"Ο Ριζοκώστας": Οιονοπαντοπωλείο του Χρήστου Κ. Ριζοκώστα στη γωνία Λεωνίδου και Παλαιολόγου. Τα βράδια μαζεύονταν λίγες παρέες. Έπινε και ρέγκα στην εφημερίδα (τον σκουράντζο ή δικηγόρο).

"Ο Ρόκκας": Υπόγειος χώρος, σε κτίριο ιδιοκτησίας Καλύβια της γωνίας των οδών Πανουργιά και Λεωνίδου. Ωραίος χώρος και με πιστούς θαμώνες.

"Του Στέφου": Στην οδό Όθωνος. Παρατσούκλι του ήταν "κοτσαύτης". Φτωχικό μενού στη λαδόκολλα, ελιές, τυρί και ξεροσφύρι. Σε ταραγμένους καιρούς του είχαν κόψει το ένα αυτί. Ο Στέφος έδιωχνε όποιους μιλούσαν πολιτικά.

"Ο Συνοδινός": Στην οδό Διάκου, και στην ομώνυμη πλατεία, απέναντι από το παλιό ταχυδρομείο, ήταν το οινομπακάλικο του Κώστα Συνοδινού (φωτογραφία παρατίθεται).

"Ο Τριανταφύλλου": Ταβέρνα του Γιάννη Τριανταφύλλου, δίπλα στο "Μαρούγκα".

"Ο Τσαντζαλής": Ονομαστή ταβέρνα για πολλή χρόνια, του Σταύρου Τσαντζαλή με τα παιδιά του.

"Ο Τσαούσης": Καλή ταβέρνα στην οδό Διάκου, στη γωνία με το δρομάκι-πεζόδρομο οδός Κολλο-

κυθά). Ήταν περιώνυμο μαγαζί και σύχναζαν μεγάλα ονόματα της πόλης (όπως οι γιατροί Ευάγ. Μυρεσιώτης και Κ. Βλάχακς, ο δικηγόρος Ιωάν. Ελκασώνας, κ.ά.). Ο Ηρακλής Τσαούσης έπαιζε και κιθάρα.

"Ο Τσολλάκης": Στη γωνία των οδών Κουνούπη και Ανδρούτσου, στην περιοχή 7 Βρύσες, στα στενά, ήταν η ταβέρνα του Κ. Τσολλάκη. Δυστυχώς ο Κων. Τσολλάκης πέθανε το 1966 σε ηλικία 48 ετών. Ήταν έγγαμος με 3 παιδιά.

"Τα πέντε (5) Φ": Λαϊκό μαγειρείο του Κανούτου. Έτρωγαν και μαθητές από χωριά που έμεναν στη Λαμία, με πίστωση. Τα πλήρωναν οι γονείς τους τα Σάββατα που έρχονταν για ψώνια.

"Ο Φλέβας": Παλιό λαϊκό οινομαγειρείο στην αρχή της οδού Ρήγα Φεραίου (αριστερά). Με κρασί και πρόχειρους μεζέδες για την εργασία. Είχε και το παρατσούκλι "Μύγας", για προφανείς λόγους. Μετά το πήγε ο Φλέβας και τελικά οι Αδελφοί Φούρλα. Δεν υπάρχει πια.

"Φούντας": Μικρή ταβέρνα του Νίκου Φούντα με ποιοτικό φαγητό, στην οδό Νικοπόλεως, που οδηγεί από την οδό Θερμοπυλών ανατολικά, προς την είσοδο του συγκροτήματος αποθηκών της Ε.Γ.Σ. Λαμίας. Λειτούργησε από τη δεκαετία του '80.

"Ο Χαβερέ": Ήταν στην οδό Σταδίου (μετονομάστηκε σε οδό Ευστ. Μαλαμίδα), δηλ. από την οδό Υψηλάντου προς το γήπεδο.

"Ο Χαμπίνης": Ταβέρνα του Βασίλη Χαμπίνη, κοντά στην προηγούμενη.

"Ο Χαφτομούγας": Ταβέρνα στα Νέα Εργατικά στα Γαλανεία, του Θεοδώρου Ανδρικόπουλου. Ιδιόμορφος, ευχάριστος τύπος, με πολύ χιούμορ. Το μαγαζί άνοιγε όποτε βολεύονταν ο ιδιοκτήτης και η κυρά του Λιλή (αν δεν είχε μπουγάδα). Στους θαμώνες αναφέραμε τον Φαρόπουλο, τον Γκίκα και το Νίκο Λαυρά (ζαχαροπλάστη).

"Η Χήρα": Ήταν στην οδό Τυμφορηστού. Μικρό κουτούκι.

**Μερικά ακόμη
ανάλογα μαγαζιά
που καταγράφηκαν**

(σε αλφαβητική σειρά):

"Το Αϊβαλί": Μουσικό μεζεδοπωλείο στην οδό Υψηλάντου 103. Με παραδοσιακούς μεζέδες και ερασιτεχνικά μουσικά σχήματα.

"Το αίθριο": Στην πλατεία Παγκρατίου της Λαμίας, είναι καφέ-ουζερί. Ερασιτέχνες μουσικοί¹⁵ και τραγουδιστές αναδεικνύουν τις όμορφες βραδιές.

"Amadeus": Μαγαζί στα Γαλανεία των αδελφών Καλογήρου (Παντελής και Αγγελής). Νομίζω ότι έχει κλείσει.

"Το αθαλόμ": Εστιατόριο με σπιτικό φαγητό στην πλατεία Λαού, στην οδό Ανδρούτσου 24, στα στενά. Είναι στέκι για παλιούς Λαμιώτες, με εμφανίσεις μουσικών σε παραδοσιακό και ρεμπέτικο τραγούδι. Το ιδιαίτερο πιάτο ήταν η ηγανιά κοτόπουλο και το κερασμένο γλυκό για επιδόρπιο.

"Άντε γεια": Τσιπουράδικο-μεζεδοπωλείο του Γιώργου Χαλάτση, στην οδό Παπασιοπούλου 18, στα Γαλανεία. Με φρέσκα ψάρια, οστρακοειδή και παραδοσιακές ποικιλίες από την πολυχρονία εμπειρία του ιδιοκτήτη.

"Το απτάλικο": Παρεΐστικο μεζεδοπωλείο-ταβέρνα με πολλή μουσική από παίκτες και πελάτες. Ιδιαίτερα για όσους προτιμούσαν το λαϊκό αστικό τραγούδι (ρεμπέτικο, ανατολίτικο και έντεχνο). Ήταν του Χρήστου Ανωγειανάκη, στην οδό Θερμοπυλών 72-74. Λειτούργησε την περίοδο 1999 έως το 2011 με καλό φαγητό και ζωντανή μουσική. Υπάρχει μεγάλη λίστα¹⁶ ονομάτων που πέρασαν και τραγούδησαν σ' αυτό.

"Το αραξοβόλι": Ταβέρνα-ψητοπωλείο του Κώστα Τασσιού στην περιοχή Νέας Αμνηλιανς, στη γωνία των οδών Αγράφων και Μεγ. Αλεξάνδρου. Μεγάλη αίθουσα και αύλειο χώρο για τη θερινή περίοδο.

"Το Δέλτα": Στη θέση Δέλτα, απέναντι από το παλιό νοσοκομείο ή το Δημαρχείο Λαμίας είναι η ομώνυμη οικογενειακή ταβέρνα. Φιλοξενούσε κατά περιόδους και μουσικές παρέες.

"Το εναλλάζ": Είναι ψητοπωλείο με μουσική, στην οδό Καραϊσκάκη 31. Οι μουσικές βραδιές με παραδοσιακό ζωντανό τραγούδι συνδυάζονται με ανάλογους μεζέδες. Έχει εξαιρετικούς ντοματοκεφτέδες.

συνέχεια στη σελίδα 10

Νοσταλγική αναδρομή

Ταβέρνες και κουτούκια
της Λαμίας με μουσικές παρέεςΓράφει ο
Κωνσταντίνος Αθαν. Μπαλωμένος
Φυσικός

συνέχεια από τη σελίδα 9

“Το Ισιαδάκι”: Ταβέρνα-αναψυκτήριο του Ευαγ. Ρένιου. Από το 2011 ήταν και σε νέα διεύθυνση στην οδό Χαλκομάτας 62 στη Νέα Άμψηλην.

“Το Καρνάγιο”: Τσιπουράδικο-ταβέρνα του Νίκου Σανίδα, στον πεζόδρομο της οδού Καραϊσκάκη.

“Το καφέ αμάν”: Κουλιτουριάτικο μαγαζί του Ανδρέα Φύκα¹⁷ (1953-2024), με σταθερούς απαιτητικούς θαμώνες στη μουσική.

“Καπηλειό”: Είναι στα στενά, στην οδό Ανδρούτσου 14. Ιδανικό για ψαρικά αλλιά και για κρεατικά. Πολύ καλός ο μπεκρή μεζές.

“Κλειδί”: Εστιατόριο στην οδό Υψηλάντου 10. Προσφέρει και καινούργιες γεύσεις. Είναι κάτι ενδιάμεσο από μπιστρό¹⁸ (Bistro) και κρασοπωλείο (wine bar). Πολύ καλές οι χειροποίητες πίτες.

“Ο Λασιπιάς”: Επώνυμη και ποιητική ταβέρνα-πωτοπωλείο του Αλέξ. Λασιπιά, στο δρόμο Λαμίας-Λυγαριάς (περιοχή Αγριλιάς). Έχει και αύλειο χώρο, για τη θερινή περίοδο.

“Οδός Ονειρών”: Εστιατόριο-ταβέρνα, στο κέντρο της Λαμίας, στις Επτά Βρύσες (οδός Μακρυγιάννη 1).

“Ο Ορφείας”: Μουσικό καφενείο στην οδό Όθωνος 2, στον όροφο. Για το φοιτητικό κόσμο και άλλους έγιναν σημαντικές μουσικές βραδιές, από ερασιτέχνες, αλλά και από επαγγελματίες του έντεχνου και ρεμπέτικου τραγουδιού.

“Ο παλιός Σταθμός”: Ταβέρνα – μεζεδοπωλείο στην οδό Κωνσταντινουπόλεως 1. Είναι στο παλιό πετρόκτιστο κτίριο του σιδηροδρομικού σταθμού Λαμίας. Έχει ζωντανή μουσική κάθε Σάββατο και ποιητικό φαγητό.

“Ο Περικλής”: Από το 1985 λειτούργησε η περιώνυμη ταβέρνα “Περικλής”, των Αφών Ν. Σαμαρά. Ήταν στη γωνία του τριγώνου, όπου ο δρόμος που έρχεται από το γήπεδο συναντά την οδό Υψηλάντου 132, κοντά στο Πανεπιστήμιο. Είχε εκπληκτικά ψητά της σουβλάς. Διέθετε και μεγάλη αυλή για τις ημέρες που ο καιρός επέτρεπε. Οργάνωνε και δεξιώσεις. Το 2023-24 έκλεισε λόγω συνταξιοδότησης.

“Τα Πευκάκια”: Μεζεδοπωλείο-τσιπουράδικο-ταβέρνα με μεγάλη αυλή, στην οδό Μετεώρων 26, στη Νέα Άμψηλην. Είχε και το όνομα “Μπαξές-Πευκάκια”. Ιδανικός χώρος, με δροσιά κάτω από τα πεύκα όλες τις ώρες.

“Η Ρεζέρβα”: Καλή ταβέρνα στην οδό Ησαΐα 19 από το 1991 με φαγητά καταρόλης, κ.ά. Ιδιοκτήτες οι Σάκης Παπαχρήστος και Βασίλης Βούλγαρης. Κάθε βδομάδα, 1-2 φορές, είχε ζωντανή μουσική με ερασιτεχνικά σχήματα φοιτητών, αλλά και γνωστούς μουσικούς της πόλης. Φιλοξένησε και τους: Θαν. Παπακωνσταντίνου, Σωκρ. Μάλαμα, Λιζ. Καλημέρη, Σοφ. Παπαζογλου, Μάρθα Φριτζήλη. Τον Ιούνιο 2007 μεταφέρθηκε στην οδό Παπασιοπούλου 3 στα Γαλανεία, λειτούργώντας με τον ίδιο τρόπο. Μετά από 35 χρόνια, το 2026 λόγω συνταξιοδότησης, έκλεισε.

“Σκαντζόχοιρος”: Πολυμαγειρείον όπως γράφεται στην ταμπέλα, στην οδό Κύπρου 19 στην περιοχή Νέας Άμψηλην. Παλιό στέκι και βολικό για περαστικούς με αυτοκίνητο για φαγητό ή ποτό. Έχει και ποιητικά μαγειρευτά από γεμιστά μέχρι και φάβα.

“Σούρτα-Φέρτα”: Τσιπουράδικο του Ευαγ. Βλάχα, στην οδό Αθηνών 22. Στέκι για φανατικούς με εξαιρετικές ποικιλίες.

“Ο Τέρνος”: Γνωστή ταβέρνα των αδελφών Ζαμπακόλα. Λειτουργήσε κάποια χρόνια στα Γαλανεία, με επιτυχία. Στη συνέχεια απέκτησαν άλλη αίθουσα στη λεωφόρο Μητροπολίτου Δαμασκηνού (μεταξύ Παγκρατίου και Καλυβίων), όπου και μεταφέρθηκε.

“Finalmente”: Ποιητική αίθουσα, με ιδιαίτερο χαρακτήρα, από τη δεκαετία του '80, σε υπόγειο



Γεώργ. Τσιλαλής, Κώστ. Ορφανόπουλος, Στέφ. Χρηστίδης στην ταβέρνα “Άνοιξη”

χώρο στην οδό Κύπρου... Δημιουργία του ζεύγους Ευθυμίου Τζοβανάκη¹⁹ με τη σύζυγό του. Ελκτικός χώρος για μουσικές παρέες.

“Χουλιάρας”: Ουζερί-ψισταριά στην οδό Σμύρνης 23. Λειτουργία σε καθημερινή βάση, με πιστούς θαμώνες του είδους.

5. Μερικά ονόματα μελών
σε μουσικές παρέες
της πόλης

Από δημοσίευμα της τοπικής²⁰ εφ. ΕΘΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ, του 1983, αντλούμε κάποια ονόματα τροβαδούρων της Λαμίας. Ακολουθεί αμέσως:

Παλιότεροι ήταν οι: Θανάσης Βουλγαράκης, Στέλιος Κατράνης, Αλ. Πέτρου, Δημ. Χριστάκης, Βαγ. Λιάσκας, Νικ. Τιμοθέων, Δημ. Καραμήτρος, Δημ. Παγουρτζής, Πέτρος Χρηστίδης, Ντίνος Εγκολφόπουλος, Κώστας Τρωγαδής, Δημ. Μουζάκας, Πέτρος Δημουλιάς, Στ. Λογάρος, Κώστας Δεμπραλής, Βασ. Σαραντάς, κ.ά.

Όσοι ζούσαν (μέχρι το 1983) και συνέχισαν με πάθος: Στέφανος Χρηστίδης, Θαν. Τσαντήλας, Κώστ. Ορφανόπουλος, Μιχ. Κουκουμπάνης, Κ. Γαλιρόπουλος, Γκ. Γκίκας, Νικόλ. Στ. Κατράνης, Βάκης Τρίγκας, Κώστας Γεωργουλής, Αλέκος Νούλλας, Στέλιος Σκύφτης, Γεώρ. Γεωργουλόπουλος, Στάθης Νικολάου, Δ. Κρανιώτης, Λάκης Δημητρόπουλος, Ντίνος Ριζοκώστας, Θύμιος Τζοβανάκης, Γ. Παπαϊωάννου, Χρ. Λαναράς, Γ. Καντερές, Αν. Ανδρέου, Ευάγ. Τσακωνίτης, Πέρης Νέσσης, Βασ. Τσερπέλης, Παύλος Γασπαρινάτος, κ.ά.

Οι προαναφερθέντες συμμετείχαν με κιθάρες (ή μαντολίνο) ή φωνητικά.

Μερικά τραγούδια: “Ερμος, βαρύς και μόνος”, “Του έρωτος φιλιό”, “Όταν πιω γλυκιά ρετσίνα”, “Φτώχεια περιφρονώ τα πλούτη, γιατί έχω πλούτη την καλή καρδιά”, “Πέφτει η βροχή, σταλαγματιά, σταλαγματιά”, “Τα χρόνια κι αν διαβαίνουν”, “Αλήτη μ’ είπες μια βραδιά”, “Όποιος πίνει το κρασί, έχει την καρδιά χρυσή”, “Ακόμα ένα ποτηράκι”.

Να σημειώσουμε ότι ο Στέφανος Χρηστίδης, Θαν. Τσαντήλας, Κώστ. Ορφανόπουλος και Μιχ. Κουκουμπάνης ήταν μέλη σημαντικών χορωδιών της Λαμίας παλιότερα και σε πανελλήνια κλίμακα με τους: Γ. Παπαθανασίου, Φάκη Γκόληρη, Διον. Μαργέτη και Αλέξ. Αινιάν.

Επίσης κάποιοι από όσους αναφέρθηκαν πιο πάνω, ήταν ιεροψάλτες ή βοηθοί ιεροψαλτών και μέλη εκκλησιαστικών χορωδιών, όπως και της Λαμιατικής χορωδίας “Ο Ορφεύς”.

Στέφανος Δημ. Χρηστίδης (1902-1986): Ήταν κηροπλάστης και είχε Γραφείο Τελετών στη Λαμία (στη γωνία των οδών Κολλοκοτρώνη και Ροζάκη – Αγγελή). Δεν παντρεύτηκε. Του άρεσε η ελεύθερη ζωή. Μόνιμη παρέα του ήταν ο Κώστας Ορφανόπουλος, υπάλληλος στην Επισκοπή Λαμίας. Με επιλεγμένες παρέες, κρασάκι και τραγούδι χαιρόνταν τη ζωή. Ήταν γλεντζέδες και δηλωμένα γεροντοπαλικάρα. Ήταν καλλιφώνοι κι έκαναν ντουέτο με κιθάρες, σε καντάδες της εποχής του Μεσοπολέμου. Μόνιμο στέκι τους ήταν οι ταβέρνες²¹ της «Άνοιξης» και δίπλα «του Μαυροσκούφη».

Πέθανε στις 16 Δεκεμβρίου 1986 σε ηλικία 84 ετών. Στην επιτύμβια πλάκα έγραψαν τη λέξη «Μποέμ», προφανώς μετά από επιθυμία του ιδίου, εκφράζοντας το «πιστεύω» του για τη ζωή.

Επίλογος

Ήταν ένα δύσκολο εγχείρημα, αλλά απαραίτητο για να αποδοθεί το ενδιαφέρον και ποιητικό αυτό σύνολο ανθρώπων της Λαμίας και της ευρύτερης περιοχής, που έδωσε άλλο χρώμα στις παρέες και στην κοινωνική μας ζωή.

Είναι φανερό ότι κάποια ονόματα μπορεί να λείπουν από το υλικό που αναζητήσα και παρουσίασα. Δεν υπάρχει καμία πρόθεση. Αντίθετα, με χαρά θα έβλεπα κι άλλες ανάλογες καταγραφές. Οι τωρινοί καιροί δυστυχώς δεν είναι συγκρίσιμοι με την περίοδο του Μεσοπολέμου, ούτε με τα μεταπολεμικά χρόνια και αυτά της μεταπολίτευσης. Πολλά μαγαζιά είναι κλειστά και το τραγούδι, μαζί με τη χαρά της παρέας λείπουν. Ο τροβαδούρος θα κατέληγε με τους στίχους:

Μαραμένα τα γιούλια κι οι βιόλτες /
μαραμένα και τα γασσεμιά
μαραμένες οι ελπίδες μου όλες /
στης καρδιάς μου τη μαύρη ερημιά.

Βιβλιογραφία-Αναφορές-Ιστοσελίδες

1. Αθανασίου Κ. Μπαλωμένου: “Δρόμοι, καταστάματα και ιδιοκτησίες της προπολεμικής Λαμίας”, περ. ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 2001, σελ. 61-108, Λαμία.
2. Μπάμπης Κ. Μώκος: “Ναι, είναι παυσίλυπα ... (Μαγιά και Μαγεία ...)”, 2012, Λαμία.
3. <https://www.mag24.gr/r35-chronia-rezervato-telos>: 35 χρόνια “Ρεζέρβα”: Το τέλος μιας όμορφης διαδρομής κι ένας αποχαιρετισμός σε ένα σημαντικό κομμάτι της ζωής μας

4. εφ. ΕΘΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ, 25-1-1979, Λαμία.
5. εφ. ΕΘΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ, 25-9-1983, Λαμία
6. εφ. ΕΘΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ, 6 Νοεμβρίου 1983, Λαμία.
7. Κωνσταντίνου Αθ. Μπαλωμένου: Βιβλιοπαρουσίαση “Ναι, είναι παυσίλυπα ... (Μαγιά και Μαγεία ...)”. Δημοσιεύτηκε στην εφ. ΛΑΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ, φ. 22361, σελ. 8, 22 Ιουλίου 2021.
8. Μαρίας Τζβελέκη-Πολυμεροπούλου: «Αγαπητοί μου συμπολίτες ... - Λαμιώτικα», 2003 Λαμία.
9. Ιστοσελίδα
10. Βικιπαίδεια

Υποσημειώσεις:

- ¹ Βιβλιοπαρουσίαση έκανα στην εφ. ΛΑΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ, φ. 22361, σελ. 8, 22 Ιουλίου 2021.
- ² όπως τα τραγούδια: Τα καμένα τα νιάτα, Ζητάτε να σας πω, Είδα μάτια, Μαραμένα τα γιούλια, κ.ά.
- ³ Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Γάλλος περηνγητής J. N. Abbot.
- ⁴ Στις ταβέρνες, εκφράζεται το ασυνείδητο, η γλώσσα της ψυχής, ενώ τα καφενεία είναι χώροι έκφρασης του συνειδητού, δηλ. οι άνθρωποι μαθαίνουν νέα, συζητούν, “σκοτώνουν την ώρα”. Γι’ αυτό τα καφενεία είναι σε αγοράια μέρη, ενώ οι ταβέρνες μπορούν να είναι και σε υπόγειο.
- ⁵ Αθανασίου Κ. Μπαλωμένου: “Δρόμοι, καταστάματα και ιδιοκτησίες της προπολεμικής Λαμίας”, περ. ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 2001, σελ. 61-108, Λαμία.
- ⁷ Λειτούργησε από το 1932. Ήταν πρώτα ζυθοεστιατόριο του Γεωργίου Π. Μακρή.
- ⁸ Ήταν πρόσφυγας από την Προύσα.
- ⁹ Μετά ήταν εκεί το υποκατάστημα της Γενικής Τράπεζας.
- ¹⁰ εφ. ΕΘΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ, 25-1-1979, επιφυλλίδα με τίτλο “Τα Καλήμια”.
- ¹¹ Έγχορδο μουσικό όργανο λαών της Πολυνησίας, όπως η κιθάρα. Ο μουσικός κρατά τη χαβάνια οριζόντια στα γόνατά του και παίζει. Έχει ήχο μακρόσυρτο, γλυκό και μελαγχολικό.
- ¹² Δίπλα ήταν ο Σταθμός εκκινισμού.
- ¹³ εφ. ΕΘΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ, 25-9-1983, Λαμία, επιφυλλίδα με τίτλο “Τροβαδούρων συνέχεια”.
- ¹⁴ Πολύ γνωστός δικηγόρος και μουσικός, αξιολύπητος και δημοφιλής σε όλες τις παρέες στη Λαμία. Χαρακτηριστικός τύπος με τις τράντες και τη φουσαρμόνικα. Σκοτώθηκε στον παλιό δρόμο στις Θερμοπύλες σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα, γυρίζοντας από την Ανάβρα.
- ¹⁵ Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο Θέμης Μπαλαφούτης γιατρός ΩΡΛ, Λαμίας. ¹⁶ Μπάμπη Κ. Μώκου: “Ναι, είναι παυσίλυπα ... (Μαγιά και Μαγεία ...)”, σελ. 210-211, Λαμία, 2012.
- ¹⁷ Μαζί με τον αδελφό του Ζήση, την περίοδο 1982-2013 (για 30 χρόνια περίπου), είχαν το γνωστό Βιβλιοπωλείο “Κεντρί” στην οδό Θεμιστοκλέους στη Λαμία. Ο Ανδρέας τραυματίστηκε σοβαρά σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα και μετά από λίγους μήνες πέθανε.
- ¹⁸ Είναι είδος εστιατορίου που σερβίρει γρήγορα και απλά γεύματα.
- ¹⁹ Να θυμίσουμε ότι ο Θύμιος Τζοβανάκης ήταν μαθητής του Αλέξανδρου Αινιάν στη Δημοτική Χορωδία Λαμίας, την περίοδο 1960-64.
- ²⁰ εφ. ΕΘΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ, Κυριακή 6 Νοεμβρίου 1983, Λαμία.
- ²¹ Βλ. Μαρίας Τζβελέκη-Πολυμεροπούλου: «Αγαπητοί μου συμπολίτες ... - Λαμιώτικα», 2003 Λαμία.